

Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Yapılan Doktora Tezlerine Ait İçerik Çözümlemesi (1974-2009)*

The Content Analysis of PhD Theses Completed in the Field of Curriculum and Instruction (1974-2009)

Fatma HAZIR BIKMAZ**

Erdem AKSOY***

Özden TATAR****

Ankara Üniversitesi

Çankaya Üniversitesi

Ankara Üniversitesi

Canan ATAK ALTINYÜZÜK****

Ankara Üniversitesi

Öz

Bu araştırmanın amacı, Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) alanında yapılan doktora tezlerini çeşitli değişkenlere göre analiz etmektir. Bu amaçla, Türkiye’de 2009 yılına kadar EPÖ alanında yapılmış olan 358 doktora tezi incelenmiştir. Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılmış ve doktora tezleri konu, tezin yapıldığı üniversite, desen vb. gibi birçok değişkene göre analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinin ağırlıklı olarak öğretme-öğrenme yaklaşım, yöntem ve tekniklerinin etkisini konu aldığı, daha sonra bunu öğretmen eğitimi program ve uygulamaları ile örgün eğitim programlarının etkililiği/değerlendirilmesi konulu tezlerin takip ettiği belirlenmiştir. Son yıllarda EPÖ alanında yapılan doktora tezi sayısında önemli bir artış olduğu bulunmuştur. Ayrıca, tezlerde deneysel ve betimsel araştırma desenlerinin birbirine yakın oranlarda tercih edildiği ve karma yöntem kullanımında son yıllarda büyük oranda artış olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Program, eğitim programları ve öğretim, lisansüstü eğitim.

Abstract

The purpose of this study is to analyze the PhD theses completed in the field of Curriculum and Instruction (C&I) with regard to various variables. For this, all 358 doctoral dissertations completed in Turkey in the field of C&I until 2009 are analyzed. By using the content analysis, PhD theses were analyzed according to some variables such as the subject of the theses, university, and the design of the studies. It was observed that the PhD studies in the field of C&I frequently include theses based on the effects of teaching and learning approaches, methods and techniques, teacher education and practices, and curriculum evaluation studies follow these. It was also found that there was an increase in the number of dissertations. Besides, the experimental and descriptive researches are almost equally preferred more frequently and the usage of mixed method was increased dramatically in the last ten years.

Keywords: Curriculum, curriculum and instruction, graduate education

* Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi’nde Sunulmuş Bildiri.

** Doç. Dr. Fatma HAZIR BIKMAZ, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Programları Bölümü, Eğitimde Program Geliştirme Anabilim Dalı, E Mail: bikmaz@education.ankara.edu.tr

*** Okutman Erdem AKSOY, Çankaya Üniversitesi Hazırlık Sınıfı, E Mail: erdem@cankaya.edu.tr

**** Doktora Öğrencisi Özden TATAR, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitimde Program Geliştirme Anabilim Dalı, E Mail: ozdent2006@gmail.com

***** Doktora Öğrencisi Canan ATAK ALTINYÜZÜK, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitimde Program Geliştirme Anabilim Dalı, E Mail: catakaltinyuzuk@hotmail.com

Summary

Purpose

The main purpose of this study is to analyze the PhD theses in the field of C&I in accordance with various variables. Within the scope of the research, it is aimed to analyze all PhD theses conducted in Turkey in the field of C&I until 2009. The PhD theses completed in C&I was initially searched in the national theses center in Higher Education Council (HEC) of Turkey. 385 PhD theses were identified as a result of this search. However, 358 theses could be reached and analyzed. PhD theses were analyzed using content analysis according to some variables.

Results

In terms of the gender of the researchers, it was found that 181 PhD theses (%50,6) out of 358 total were conducted by male researchers whereas 177 of them (%49,4) were conducted by female researchers. The universities where the biggest numbers of PhD theses were carried out 96 theses (%26,8) in Hacettepe University, 49 theses (%13,7) in Middle East Technical University, 37 theses (%10,3) in Dokuz Eylül University, and 35 theses (%9,8) in Ankara University. 15 theses (%4,2) were carried out during 1974-1982, 109 theses were finalized during 1983-1998, and 234 theses were completed during 1999-2009. The most commonly preferred research topics were about teaching and learning approaches, methods, and techniques (76 theses, %21,2), teacher education programs and practices (71 theses, %19,8), the effectiveness of formal curriculum (39 theses, %10,9), and variables, which have an effect on academic success, attitudes or skills (34 theses, %9,5). In terms of research topics with respect to years, it was found that teacher education programs and practices was the most commonly studied topic (%1,7) between 1974-1982. Between 1983-1998, the most commonly studied topics were teaching and learning approaches, teacher education programs and practices. In terms of research design, it was found that 179 PhD theses (%50) were based on descriptive research whereas 156 PhD theses (%43,6) were based on experimental research. The research methods used in theses were as follows: 29 theses (% 8,1) were qualitative research, 200 theses (%55,9) were quantitative research, and 129 theses (%36) were both qualitative and quantitative (mixed) method. In terms of the most commonly preferred sampling types were teacher candidates (82 theses, %16,3), primary school children (79 theses, %15,7), B.A or BSC students (47 theses, %9,3), and academicians (46 theses, %9,1). It was found that 199 theses (%24,7) used tests, 172 theses (%21,4) used scales, 134 theses (%16,6) used questionnaires, 99 theses (%12,3) used interviews, and 84 theses (%10,4) used observations as data collection tools. The cities where the most number of theses were conducted were Ankara (167 theses), İzmir (47 theses), and İstanbul (38 theses). Foreign languages 19 (%11,9), pedagogy courses to teacher candidates 38 (%24,1), and science lessons in basic education 19 (%11,9) were the most frequently preferred lessons that experimental studies were conducted.

Discussion and Conclusion

An important finding is that between 1983 and 1998 there was an increase in the number of PhD theses in the field; however, the most notable increase can be observed in the last ten years. The most frequently studied topics in the last ten years are aligned with the general trend in educational developments such as project based learning, experiential learning, constructivist approach, brain based learning, multiple intelligences, problem solving, standards based program, learning styles etc. It could be revealed that the changes initiated by the Ministry of Education in curriculum and teacher competencies had a profound effect on the topics that shaped most PhD theses. As an important part of curriculum, selection and organization of content, model suggestions for different institutions (such as different teacher education program models), teaching of values and hidden curriculum, preschool and secondary school curriculum, the relation between teachers and curriculum, different approaches to curriculum (such as feminist or critical pedagogy, phenomenology) have been determined to be not studied at all or studied very

little as PhD theses. Therefore, it could be suggested that such topics need to be studied as PhD theses. It could also be noted that M.A and PhD programs don't have and so need such courses as preschool curriculum and approaches to curriculum (Demirhan İşcan and Hazır Bıkmaz, 2012). In terms of research design, it could be revealed that more experimental studies were preferred in Hacettepe, Dokuz Eylül and Çukurova Universities whereas more descriptive studies were preferred in Ankara and Middle East Technical Universities. In terms of research methods, it could be stated that quantitative and mixed methods have been more preferred than qualitative methods since there could be a conception that qualitative methods might not be enough for a PhD theses. In addition, qualitative methods have taken a long time to be accepted in the field of C&I. However, it should be taken into account that with the help of qualitative methods, certain topics and applications could be analyzed deeply and comprehensively, thus a larger number of theses using qualitative methods are needed.

In conclusion, certain topics and applications in C&I such as content selection and organization, measurement and evaluation-especially formative evaluation-, program model recommendations for different applications and degrees such as teacher education program models, teaching of values and hidden curriculum, application and effectiveness of preschool and secondary education programs, variables affecting teacher's applications, different approaches to C&I could be offered to analyze as PhD theses. In addition, it could be stated that more qualitative studies, and studies having preschool teachers and students, supervisors, specialists, and master's students as samples especially in other cities rather than Ankara could be offered to implement.

Giriş

Türkiye'de 1950'lerden sonra yükseköğretime olan talebin artması ile lisansüstü eğitim alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Sağlam (2007)'in da belirttiği gibi lisansüstü eğitimin yaygınlaşma ve kurumsallaşma hızı tüm dünyada İkinci Dünya Savaşından sonra daha da hızlanmıştır. Bu süreçte Türkiye'de de üniversite sayılarının artmasına paralel olarak lisansüstü düzeyde bazı düzenlemelere gidildiği dikkat çekmektedir. 1946 yılında çıkarılan 4936 sayılı yasa ile üniversitelere, 1959 yılında çıkarılan 7334 sayılı yasa ile de kurulması kararlaştırılan akademilere lisansüstü eğitim ve araştırma yapma görevi verilirken; 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı yasa ile lisansüstü eğitim yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimlerini kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmiştir (Sağlam, 2007). Türkiye'de diğer bilimsel çalışma alanlarında 1950'lere doğru başlayan lisansüstü eğitim, eğitim alanında 1960'lı yılların sonlarına doğru başlamıştır. İlk olarak Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'nin 1969 yılında başlattığı lisansüstü eğitim çalışmaları, daha sonra açılan mezuniyet sonrası eğitim fakülteleri ve 1980'lerden sonra enstitülerin (sosyal bilimler/eğitim bilimleri) sorumluluğunda eğitim ve araştırma faaliyetlerine devam etmektedir.

"Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ)", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin kuruluşu ile önce lisans daha sonra da lisansüstü düzeyde eğitime başlanan bilim dallarından biri olmuştur. Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi'nin onuncu yılı nedeniyle Kavcar (1976: 31)'in yaptığı bir derlemede EPÖ'nün amacı aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

"Eğitim sorunlarına, mukayeseli eğitim, çocukların ve gençlerin öğretiminde uyulacak ilke, metot ve teknikler ile çeşitli kademelere rehberlik etmesi beklenen programların geliştirilmesine ilişkin alanlarda perspektif kazandıran derslere ve faaliyetlere lisans ve lisansüstü düzeyde yer vermek."

Bu çerçevede bakıldığında EPÖ'nün karşılaştırmalı eğitim, öğretim ve program geliştirme gibi üç temel çalışma alanını kapsayacak şekilde tanımlandığı görülmektedir. Ancak bölümün yapılanması incelendiğinde, içinde Eğitim Teknolojisi, Program Geliştirme, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri ile Güzel Sanatlar Anabilim Dallarının yer aldığı görülmektedir.

Yükseköğretim sistemi içinde yer alan diğer bilim alanlarında olduğu gibi EPÖ alanında da

1980'lere kadar kürsü sistemi ile yürütülen lisansüstü eğitim bu tarihten itibaren sosyal bilimler enstitüleri ile daha sonraları açılan eğitim bilimleri enstitülerinin sorumluluğuna bırakılmıştır.

EPÖ, Ankara Üniversitesi'nde Eğitim (Bilimleri) Fakültesi bünyesinde eğitim ve araştırma hizmeti sunan bir bölüm ve daha sonra lisansüstü eğitimin enstitülere devri ile bir anabilim dalı olarak yapılandırılırken, 1980'lerden sonra açılan ya da eğitim fakültesine dönüştürülen pek çok kurumda EPÖ eğitim bilimleri bölümü içinde yer alan bir anabilim dalı, enstitü bünyesinde de bir bilim dalı olarak hizmet sunmuştur. Böylece Ankara Üniversitesi'ndeki yapılanmadan farklı olarak yeni kurulan ya da eğitim fakültesine dönüştürülen kurumlarda gerek eğitim bilimleri bölümlerinde gerek sosyal bilimler enstitülerinde *Eğitim Teknolojisi, Program Geliştirme, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri ile Güzel Sanatlar* EPÖ'nün altında birer anabilim dalı olarak doğrudan temsil edilememiştir. EPÖ'nün diğer üniversitelerde eğitim bilimleri bölümü ya da anabilim dalı içindeki yapılanması ise daha çok, o dönemde Ankara Üniversitesi'nde bir anabilim dalı olan *Eğitimde Program Geliştirme* alanına benzer şekilde gerçekleşmiştir. 1994-1997 yılında yürütülen *Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi* kapsamında hizmet öncesi öğretmen eğitimi yeniden yapılandırılmış ve bu yapılanma ile eğitim bilimlerine ait birçok lisans programı kapatılmıştır. Bu süreçte EPÖ de lisans programları kapatılan bölümlerden biri olmuştur. Bu düzenleme ile EPÖ, eğitim fakültelerinde anabilim dalı düzeyinde varlığını sürdürmüştür. Halen bünyesinde eğitim fakültesi olan pek çok üniversitede eğitim bilimleri bölümü altında bir anabilim olan EPÖ, lisansüstü düzeyde açılan yüksek lisans ve doktora programları ile eğitim ve araştırma faaliyetlerini yürütmektedir. Ancak Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde YÖK'ün 2007 yılında yaptığı bir değişiklikle (2547 sayılı Kanun'un 2880 sayılı Kanun'la değişik 7/d-2 maddesine göre) Eğitim Bilimleri Bölümü yeniden düzenlenmiş ve *Eğitim Programları* adıyla, yine sadece lisansüstü düzeyde varlığını sürdüren ve *Eğitimde Program Geliştirme* ile *Karşılaştırmalı Eğitim* Anabilim Dallarından oluşan bir bölüm oluşturulmuştur.

Türkiye'de EPÖ'nün diğer eğitim bilimleri alanları gibi tarihi çok eski olmasa da bu alanda yapılan lisansüstü araştırmaların sayısı hızla artmaktadır. Bu araştırmalar içinde doktora araştırmaları hiç kuşkusuz büyük öneme sahiptir. Zira doktora, YÖK'ün lisansüstü eğitim yönetmeliğinde de belirtildiği gibi,

“Öğrenmeye bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmak ve hazırlanacak tez ile bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geliştirme ve bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama beklentisi ile bilgi birikimi oluşturmayı hedefleyen” en önemli derecedir (YÖK, 1996).

Eğitim veren bir lisansüstü programın eğilimlerini, izlediği seyri ve ilgi alanlarını ortaya koymada en önemli ve verimli yolun bu düzeyde yürütülen araştırmaları analiz ederek belirlemek olduğu söylenebilir. Bu araştırmaların belirli zaman aralıklarında ve belirlenen çeşitli ölçütlere göre sistematik bir şekilde analiz edilmesi, alanın genel görüntüsünü ortaya çıkaracağından büyük önem arz etmektedir. Bu araştırma ile enstitüler bünyesinde bir anabilim dalı ya da bilim dalı olarak yer alan EPÖ'de yapılan doktora tezleri analiz edilmiştir. Böylece, EPÖ alanına ilgi duyan yeni ve deneyimli araştırmacılara alanın bugünü ve geleceği ile ilgili bilimsel tartışma ve sorgulama yapmalarına kaynak olunması hedeflenmektedir. Ayrıca, Türkiye'de EPÖ alanında ilgi duyulan konuları ve araştırma yöntemlerini ortaya koyarak, yeni araştırma konularının belirlenmesi ve farklı araştırma yöntemlerinin kullanılmasına da ışık tutulacaktır.

Son yıllarda alanyazında EPÖ alanı ile ilgili olarak bu araştırmaya benzer bazı araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Demirel, 2007; Demirel, Ayvaz ve Köksal, 2008; Özdemir ve Arı, 2008; Saracaloğlu ve Dursun, 2010). Ancak bu araştırmalar kapsam ve analiz edilen değişkenler açısından bazı farklılıklar göstermektedir. Aslında, son yıllarda eğitim bilimleri alanında yapılan araştırmaları genel olarak analiz eden araştırmalar (Erdoğan, 2007; Tavşancıl ve diğerleri, 2009; Karadağ, 2009; Kabaca ve Erdoğan, 2007; Saban ve diğerleri, 2009) olduğu kadar, eğitim bilimlerinin çeşitli çalışma alanlarında yapılan lisansüstü tezlerin ya da araştırmaların analizini konu alan araştırmalara da rastlanmaktadır. Bu araştırmalardan bazıları; eğitim yönetimi

alanında (Şentürk ve Oral, 2008; Aypay ve diğerleri, 2010), eğitim teknolojisi alanında (Şimşek, Özdamar, Becit, Kılıçer, Akbulut ve Yıldırım, 2008; Alper ve Gülbahar, 2009), sanat eğitimi alanında (Altinkurt, 2007), yetişkin eğitimi alanında (Yıldız, 2004), matematik eğitimi alanında (Ulutaş ve Ubuz, 2008; Baki, Karataş, Alkan ve Çakıroğlu, 2011) ya da fen eğitimi alanında (Balci, 2004; Gürdal, Bakioğlu ve Öztuna, 2005) yapılmıştır.

Benzer eğilimin Türkiye dışında da yaygın olduğu söylenebilir. Gerek eğitim alanında yapılan araştırmaların genel olarak değerlendirildiği araştırmalar (Hsu, 2005; Englund, 2006) gerekse belirli bir alanda yapılmış araştırmaların analiz edildiği; örneğin, eğitim teknolojisi (Nakayama & Ueno, 2009), fen eğitimi (Caffarella, 1999; Tsai & Wen, 2005; Lee, Wu & Tsai, 2009; Chang, Chang & Tseng, 2010), karşılaştırmalı eğitim (Chen, 1994), özel eğitim (Calder, Justen & Smith, 1990) gibi ya da genel olarak değerlendirildiği çeşitli makalelere (Winn, 2002; Yore, et.al, 2004; Richards, 2009) rastlanmaktadır. Bununla birlikte EPÖ alanının lisansüstü eğitim düzeyindeki yönelimlerini doktora tezlerinin yapılmaya başlandığı dönemden bu yana inceleyen ya da değerlendiren bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye’de 1974–2009 yılları arasında EPÖ Anabilim/Bilim Dalında yapılan tüm doktora tezlerini çeşitli değişkenlere göre analiz ederek bu alanda yaşanan yönelimleri ortaya koymaktır.

Yöntem

Bu araştırmada, EPÖ Anabilim/Bilim Dalı’nda yapılan doktora tezleri içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizi, araştırmacının herhangi bir kişi ya da duruma doğrudan dahil olmadan insan davranışlarını inceleme şansı bulduğu bir yöntemdir. İnsanın ürettiği her ürün bu tür çalışmalar için potansiyel bir materyal sunmaktadır. Bunun için basılı materyaller (gazete, günlük, kitap vb.) ya da film, şarkı, şiir vb. gibi ürünler üzerinde yapılabilmektedir (Fraenkel & Wallen, 1996). İçerik analizi, basılı ya da görsel materyallerin sistematik bir şekilde taranarak belli kategoriler bakımından tematik olarak analiz edilmesini kapsayan (Saban, 2009) bir analiz yöntemi olduğu için araştırmanın bu yöntemle yapılması uygun görülmüştür.

Çalışma Evreni

Bu araştırmaya, EPÖ Anabilim/Bilim Dalı’nda yapılan ilk doktora tezinden başlayarak 1974-2009 yılları arasında yapılan tüm doktora tezleri dahil edilmiştir. Aşağıda üniversitelere göre EPÖ alanında yapıldığı belirlenen ve analiz kapsamına alınan doktora tez sayıları verilmektedir.

Araştırmanın evrenini belirlemek üzere ilk olarak 2009-2010 öğretim yılı bahar döneminde YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde EPÖ alanına ait olan doktora tezlerinin taranmasına başlanmıştır. Ulusal tez merkezinde, üniversiteler, enstitüler, tez danışmanlarının isimleri, anabilim dalı, tez türü vb. gibi birçok değişken birlikte ve ayrı ayrı (yalnızca üniversite, yalnızca danışman adı ya da ikisi birlikte vb. gibi) yazılarak taramalar yapılmış, çıkan sonuçlara göre ilk listeler oluşturulmuştur. Yapılan taramalarda bazı eksiklikler olduğu fark edilerek bu kez üniversitelerin sosyal bilimler ya da eğitim bilimleri enstitülerinin internet sayfaları ve kütüphaneleri taranmıştır. Buna ek olarak ulaşılabilen bazı öğretim üyelerinin kişisel internet sayfaları da taranmış ve listelere gerekli eklemeler yapılmıştır. Böylece her üniversiteye ait EPÖ doktora tez listeleri oluşturulmuştur. Bir taraftan bu çalışmalar devam ederken diğer taraftan üniversitelerin enstitülerinden de EPÖ doktora tezlerine ilişkin listeler istenmiştir. Ancak bu istek bazı enstitüler tarafından yanıtız bırakılmıştır. Cevap alınan enstitülere ait listeler ile araştırmacılar tarafından oluşturulan listeler karşılaştırılarak bir taraftan listelere son hali verilmeye çalışılırken diğer taraftan oluşturulan listelerin güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda üzerinde EPÖ Anabilim/Bilim Dalı yazılı olan her doktora tezi bu listelere dahil edilmiştir. Ancak Ankara Üniversitesi’nde EPÖ Anabilim Dalı kurulduğundan itibaren bu anabilim dalı altında ayrı birer bilim dalı olan Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri, Güzel Sanatlar ve Eğitim Teknolojisi bilim dallarında yapılan doktora tezleri bu araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Bunun nedeni, EPÖ Anabilim Dalı’nın diğer üniversitelerde yapılmasınının Eğitimde Program Geliştirme Bilim

Dalı'na oldukça benzer olmasıdır. Bu durum araştırmanın bir sınırlılığı olarak da gösterilebilir.

Lisansüstü eğitimin enstitülere devredilmesinden önceki dönemlere ait doktora tezleri ise Ankara ve Hacettepe üniversitelerinde bu alanda deneyimli öğretim üyelerinin görüşlerine başvurularak tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca özellikle Ankara Üniversitesi listesi oluşturulurken Karakütük (2009) tarafından yapılan araştırmadan büyük ölçüde yararlanılmıştır. Daha sonra hazırlanan listeler EPÖ Anabilim/Bilim dallarında görev yapan bölüm başkanları ya da öğretim üyelerine gönderilerek listeleri son bir kez daha gözden geçirmeleri istenmiştir. Bu süreçte yine bazı bölüm ya da anabilim dallarından hiç yanıt alınamamıştır. Bu süreçte, özellikle cevap alınmayan üniversitelerin listelerinde yer alan ve EPÖ alanına ait olup olmadığı anlaşılabilen bazı tez yazarları ile doğrudan bağlantı kurulmuş ve listeler bu süreç sonunda kesinleştirilmiştir. Buna göre 13 üniversiteden EPÖ alanına ait 385 doktora tezi belirlenmiş ancak bu tezlerin 358'sine ulaşılabilmektedir. Ulaşılan tezlerin sayısı Hacettepe 96, Ortadoğu Teknik 49, Dokuz Eylül 37, Ankara 35, Çukurova 26, Fırat 21, Gazi 18, Yıldız Teknik 18, Selçuk 14, Anadolu 13, Atatürk 11, İnönü 10 ve Abant İzzet Baysal 10 şeklindedir. Ulaşılamayan tezlerin bir kısmı tez yazarının YÖK veritabanında tezini erişime kapatmış olması, veritabanında verilen PDF dosyalarının açılmaması, eski tarihlerde yapılan tezlerin bazılarında ilgili kütüphanelerden de ulaşılamamış olması gibi teknik nedenlerden ya da kendileri ile birebir iletişim kurulmasına rağmen gönderilen elektronik postalara yanıt vermemeleri gibi bireysel nedenlerden dolayı analiz kapsamına alınamamıştır. Ayrıca yapılan taramalar sonucunda EPÖ doktora programı yürütmesine rağmen Ege, Mersin ve Adnan Menderes üniversiteleri 2009 yılı sonuna kadar doktora düzeyinde mezun vermedikleri için bu araştırmanın kapsamına alınamamıştır.

İçerik Analizi Yönergesinin Oluşturulması

Analiz kapsamına alınan tezler, Saban'ın (2009) çoklu zekâ kuramı ile ilgili yapılan Türkçe çalışmaları analiz ettiği araştırmasında kullandığı içerik analizi yönergesi esas alınarak analiz edilmiştir. Ancak araştırmanın amacı doğrultusunda bu yönergenin bazı soruları çıkarılmış ve yeni bazı sorular eklenmiştir. Öncelikle içerik analizi yapılan doktora tezlerinden yaklaşık 20 tez Saban'ın (2009) belirlediği içerik analizi yönergesine göre analiz edilmiştir. Bu ön çalışmada mevcut yönergenin bazı sorularının bu araştırma için uygun olmadığı belirlenmiş ve bu nedenle yönerge üzerinde bazı değişikliklere gidilmiştir. Hazırlanan yönerge kapsam ve görünüş geçerliliğinin sağlanması amacı ile EPÖ alanında görev yapan iki uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen öneriler ışığında yönergeye son şekli verilmiştir.

Verilerin Kodlanması ve Çözümlemesi

İçerik analizi yapılan tezlerin tamamı geliştirilen yönergeye göre kodlanmıştır. Kodlamalara başlanmadan önce birinci araştırmacının yönetiminde kodlamalardaki tutarlılığı sağlamak amacıyla bir ortak kodlama oturumu yapılmıştır. Kodlama temalarının oldukça açık olması nedeniyle bir oturum yeterli görülmüştür. Daha sonra diğer üç araştırmacı belirli sayıda tezi paylaşarak kodlamaları yapmışlardır. Doktora tezlerinin çeşitli değişkenlere göre kodlanmasında bulgular bölümünde verilen temalar kullanılmıştır. Bu şekilde kodlanan tezler bu kez birinci araştırmacı tarafından her araştırmacının kodladığı tezlerinden yaklaşık % 20'si rasgele seçilerek, oluşturulan yönerge doğrultusunda tekrar kodlanmıştır. Kodlamalardaki iç tutarlılığı sağlamak amacıyla yapılan bu uygulamada kodlamalar arasındaki uyum hesaplanmıştır. Miles & Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü kullanılarak yapılan hesaplamalarda bu uyum yüzdesi üç araştırmacı için %95 - %98 aralığında bulunmuştur. Bu değerler, kodlama yapan araştırmacılar arasındaki uyumun oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

Verilerin çözümlenmesi için SPSS-13 paket programı kullanılmıştır. Bütün kategorilere ait analizler bu programa aktarılmış ve daha sonra her bir araştırma sorusunun cevapları belirlenmiştir. Analiz edilen her doktora tezinde belirlenen cevapların kaç kez tekrarlandığı frekans (*f*) ve yüzde (%) ile aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular verilmiş ve yorumlar yapılmıştır.

Araştırmacı Cinsiyeti

Analize dahil edilen toplam 358 tezin 181'i erkek araştırmacılar (%50,6), 177'si de kadın araştırmacılar (%49,4) tarafından yürütülmüştür. Bu durum, EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinin cinsiyete göre dağılımının oldukça dengeli olduğunu göstermektedir.

Tezlerin Yapıldığı Üniversiteler

Analiz edilen doktora tezlerinin en fazla Hacettepe Üniversitesi'nde (%26,8), daha sonra sırasıyla Orta Doğu Teknik (%13,7), Dokuz Eylül (%10,3), Ankara (%9,8), Çukurova (%7,3) ve Fırat üniversitelerinde (%5,9) yapıldığı görülmektedir. Ankara Üniversitesi'nde sadece Eğitimde Program Geliştirme alanına ait doktora tezleri incelendiği için bu üniversiteye ait tez sayısı diğer üç üniversiteye göre biraz daha düşüktür.

Tezlerin Sunulduğu Enstitüler

Toplam 358 doktora tezinin 285'i (%79,6) sosyal bilimler, 58'i ise (%16,2) eğitim bilimleri enstitülerinde yapılmıştır. 1980'li yıllara kadar lisansüstü eğitim fakültelerin sorumluluğunda yürütüldüğü için 1974 yılından itibaren yaklaşık 7 yıl içinde yapılan ve ulaşılabilen doktora tezlerinin oranı ise % 4,2'dir.

Tezlerin Kabul Yılı

Doktora tezlerinin kabul yıllarına göre gruplandırılmasında EPÖ alanı için önemli görülen tarih aralıkları temel alınmıştır. İlk grup, EPÖ alanında yapılan ilk doktora tezinin kabul tarihi ile başlayıp (1974) lisansüstü eğitimin enstitülere devredildiği 1982 yılları arasını kapsamaktadır. İkinci grup, 1983-1998 yılları arasını kapsamaktadır. 1998 yılında EPÖ'nün lisans programlarının kapatılıp ve yalnızca lisansüstü eğitime devam edilmeye başlanan yıl olması nedeniyle seçilmiştir. Üçüncü grup ise 1999-2009 yılları arasını kapsamaktadır. Analiz edilen 358 doktora tezinin 15'i (%4,2) 1974-1982 yılları arasında yapılmıştır. 109 tez (%30,4) 1983-1998 yılları arasında ve 234 tez de (%65,4) 1999-2009 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Bu bulgudan hareketle, 1983-1998 yılları arasında EPÖ doktora tezlerinde sayıca önemli bir artış olduğu, ancak en fazla araştırmanın son 10 yılda gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Bu durum EPÖ'nün bir bilim dalı olarak lisansüstü düzeyde giderek yaygınlaştığını göstermektedir. Yıllar içinde EPÖ alanında lisansüstü eğitim veren enstitü sayısının artmış olması da bu bulgunun en önemli nedenlerinden biridir. Ayrıca, 1990'lardan sonra Türk eğitim sisteminde yaşanan değişimler, özellikle programlarla ilgili yaşanan değişimlerin de bu alana duyulan ilgiyi arttırmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma Konuları

Araştırma konuları kapsamında en fazla sayıda doktora tezi; *öğretme-öğrenme yaklaşım, yöntem ve teknikleri ile farklı program modelleri* (%21,2) üzerine yapılmıştır. Bu konu kapsamında; çoklu zekâ, tam öğrenme, probleme dayalı öğrenme, beyin temelli öğrenme, programlandırılmış öğretim, modüler yaklaşım, yapılandırmacı yaklaşım vb. gibi farklı yaklaşım, yöntem ve modellerin öğretmen, öğretmen adayı, öğrenci ya da diğerlerinin başarı, kalıcılık, tutum ya da becerileri üzerine etkileri gibi konular yer almıştır. *Öğretmen eğitimi program ve uygulamalarını* konu alan araştırmalar %19,8'lik bir oran ile ikinci sırada en çok araştırılan konu olmuştur. Bu kapsamda öğretmen yeterlikleri, eğitim fakültesi programlarının etkililiğini değerlendiren araştırmalar, öğretmenlik uygulamalarını değerlendiren ya da model öneren araştırmalar, öğretmen eğitimi programlarını karşılaştırmalı olarak inceleyen araştırmalar, öğretmen yetiştirme konusunda model önerileri ile eğitim fakültelerinde yapılan yasal düzenlemelerin etkilerini araştıran tezler

yer almıştır. Örgün eğitim programlarının etkililiğini konu alan araştırmalar %10,9 ile üçüncü sırada en çok araştırılan konu olmuştur. Bu kapsamda sadece okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, üniversitelerde uygulanan yabancı dil hazırlık programları ile lisansüstü eğitim programlarının tüm öğeler ya da belirli öğeler açısından değerlendirilmesi konuları yer almıştır. Akademik başarı, tutum ya da becerilerde etkili diğer değişkenler %9,5 ile dördüncü sırada yer almıştır. Okuduğunu anlama düzeyi, öğrenme için harcanan zaman, dönüt ve düzeltme, etkileşim sıklığı, ön organize ediciler, öz ve akran değerlendirme gibi konular bu kapsamda yer alan değişkenlerden bazılarıdır. Öğretme-öğrenme stil ve stratejileri (%8,1) ve belirli bir kademeye, alana ya da uygulamaya ait sorunları ya da uygulamaları (%8,1) ele alan araştırmalar aynı oranda araştırılmıştır. Gözden geçirme, not alma, okuduğunu anlama, anlamlı gruplandırma, bilişsel farkındalık vb. stratejiler ile öğrencilerin, öğretmen adaylarının ya da öğretmenlerin öğrenme stilleri bu konu kapsamında yer almaktadır. Eğitime ilişkin sorun ve uygulamaların yer aldığı konu grubunda ise fen ve matematiğin yabancı dille öğretimi, lise öğretmenlerinin beklenti ve sorunları, üniversite sanayi işbirliği, erken yaşta dil öğrenimi, yükseköğretime geçiş, velilerin yaşadıkları sorunlar, yabancı dil öğretiminde benimsenen ilke ve uygulamalar gibi konular yer almıştır. Analiz edilen doktora tezlerinin %6,4'ü ise beceriler ve öğretimi konusunda yapılmıştır. Bu kapsamda bilimsel düşünme, ilk okuma, özdüzenleme, eleştirel düşünme, problem çözme, yansıtıcı düşünme, bilimsel süreç, çevre okuryazarlığı, araştırma becerisi, iletişim ve okuduğunu anlama vb. gibi beceriler ile bunların öğretimi konuları yer almıştır. Doktora tezlerinin %5'i yazılım değerlendirme model önerisi, hypermedia ortamlarında proje etkinlikleri, çoklu ortam, elektronik ürün dosyası, akıllı sınıflar vb. konularını kapsayan eğitim ve bilgi teknolojileri konu grubunda yapılmıştır. Öğretme-öğrenme yaklaşımları, yöntem, stil, strateji, beceri, inançlar arası ilişkileri konu alan birden fazla bağımsız değişkenli araştırmaların ise %4,7 oranında olduğu görülmektedir. Doktora tezlerinin %2'si inançlar (özyeterlik, epistemolojik inançlar gibi) ve öğrenme yaklaşımları konusunda, %1,7'si diğer kurumlarda uygulanacak bir program geliştirme ya da uygulanan bir programı değerlendirme konularında ve yine %1,7'si de değerler ve örtük program konularında yapılmıştır.

Yıllara Göre Araştırma Konuları

1974-1982 yılları arasında EPÖ alanında öğretmen eğitimi ve uygulamaları (%1,7), eğitime ilişkin sorunlar ya da uygulamalar (%0,8), akademik başarı ile ilişkili çeşitli değişkenler (%0,8) ve program değerlendirme (%0,6; %0,3) çalışılırken 1983-1998 yılları arasında yapılan tezlerin konularında bir çeşitlenme olduğu dikkati çekmektedir. Bu süreçte yapılan doktora tezlerinde; öğretme ve öğrenme yaklaşımları (%7,3) yeni araştırılmaya başlanan bir konu iken; öğretmen eğitimi ve uygulamaları (%7,0), akademik başarı, tutum ya da becerilerde etkili olan değişkenler (%3,9), eğitim sorunları ya da uygulamaları (%3,1) ile örgün eğitim ve diğer kurumlarda uygulanan programların etkililiği/değerlendirilmesi (%3,6; %0,8) konularının bir önceki döneme göre artarak devam ettiği söylenebilir. Beceriler, öğrenme stil ve stratejileri, bilgi ve eğitim teknolojileri, değerler konularında az da olsa araştırmaların yapılmaya başlandığı görülmektedir. 1999-2009 yılları arasında ise, öğretme ve öğrenme yaklaşımları (%14,0), öğretmen eğitimi program ve uygulamaları (%11,2), örgün eğitimde uygulanan programların etkililiği (%6,7), öğretme ve öğrenme stil ve stratejileri (%6,7) ile eğitim ve bilgi teknolojileri uygulamalarını (%3,9) konu alan tez sayısının önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Bunu beceriler ve öğretimi (%4,7) ile öğrenme ve öğretme yaklaşım, yöntem, stil, strateji, beceri ve inançlar arası ilişkileri (%4,5) konu alan araştırmaların izlediği görülmektedir. Bu yıllar arasında da EPÖ alanında ele alınan konuların daha çok öğretim ve öğrenme ile öğretmen eğitimi konuları üzerine odaklandığı söylenebilir. Ancak inançlar ve öğrenme yaklaşımları (%2,0) ve değerler, örtük program (%1,4) konularının düşük oranda da olsa son yıllarda doktora düzeyinde araştırılan konular olduğu görülmektedir.

Yıllara Göre Üniversiteler ve Araştırma Konuları

Yıllara göre üniversitelerde yapılan doktora tezlerinin konuları incelendiğinde; 1974-1982 yılları arasında Ankara Üniversitesi'nde belirgin olarak öğretmen eğitimi ve uygulamalarını

konu alan araştırmalar (f:5) yapılırken, 1983-1998 (f:4) ile 1999-2009 (f:7) yılları arasında konular çeşitlenmekle birlikte araştırılan konuların ağırlıklı olarak yine öğretmen eğitimi ve uygulamalarında yoğunlaştığı görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi'nde, 1974-1982 yılları arasında yapılan doktora tez sayısının azlığı nedeniyle ele alınan konularda belirgin bir eğilimden söz etmek olanaklı olmasa da yapılan 4 doktora tezinden ikisinin akademik başarı ile ilişkili değişkenler üzerinde yapıldığı, 1983-1998 yılları arasında öğretim-öğrenme yaklaşımları (f:17) ile akademik başarı ile ilişkili değişkenlerin (f:12) daha çok araştırıldığı görülmektedir. 1999-2009 yılları arasında ise öğretim-öğrenme yaklaşımlarını (f:18) konu alan tezlerin diğer konulara göre daha fazla araştırıldığı dikkat çekmektedir. Bir diğer dikkat çeken bulgu ise araştırılan konu çeşitliliğinin son yirmi yıllık zaman diliminde önemli ölçüde artış göstermesidir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde ise 1983-1998 yılları arasında öğretmen eğitimi ve uygulamaları (f:5) ile öğrenme öğretim yaklaşımlarını (f:3) konu alan doktora tezleri daha fazla iken, sonraki on yıllık dönemde konuların daha çok öğrenme öğretim yaklaşımları, öğretmen eğitimi ve uygulamaları, beceriler, program değerlendirme gibi konularda yoğunlaştığı ancak çeşitliliğinin de arttığı görülmektedir. Dikkat çeken başka bulgu ise 1999-2009 yılları arasında hemen hemen bütün üniversitelerde araştırılan doktora tez konularının diğer iki zaman dilimine göre daha fazla çeşitlenmiş olmasıdır.

Araştırma Deseni

EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinin yarısı betimsel (%50,0) desende, yarıya yakını da deneysel (%43,6) desendedir. Bu durum, EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinde literatür taraması (%2,8), model geliştirme (%2,2) ve içerik analizi (%0,6) desenlerinin çok az tercih edildiğini göstermektedir.

Yıllara Göre Araştırma Deseni

1974-1982 yılları arasında yapılan doktora tezlerinin büyük çoğunluğu betimsel desene (%3,4) göre yapılmıştır. Sadece iki tezin (%0,6) deneysel desene göre gerçekleştirildiği görülmektedir. 1983-1998 yılları arasında deneysel (%14,0) ve betimsel (%14,5) desenli araştırmaların oranlarının neredeyse aynı olduğu ve tercih edilen desenlerde de bir çeşitlenmenin olduğu göze çarpmaktadır. 1999-2009 yılları arasında ise yine betimsel (%32,1) ve deneysel desenli (%29,1) araştırmaların büyük ölçüde tercih edildiği ve desenlerdeki çeşitlenmenin de devam ettiği dikkat çekmektedir.

Yıllara Göre Üniversiteler ve Araştırma Desenleri

Yıllara göre üniversitelerin doktora tez desenlerindeki eğilim incelendiğinde; 1974-1982 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi'nde yapılan doktora tezlerinde betimsel ve deneysel araştırma desenlerinin eşit oranda tercih edildiği ancak daha sonraki yıllarda (1983-1998 ve 1999-2009) deneysel desenlerin daha çok tercih edildiği görülmektedir. Ankara Üniversitesi'nde 1974-1982 yılları arasında doktora tezlerinin tamamına yakınının betimsel desene göre yapıldığı ve bu eğilimin daha sonraki yıllarda da büyük ölçüde korunduğu söylenebilir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 1983-1998 yılları arasında yapılan doktora tezlerinde az bir farkla da olsa betimsel desenin daha fazla tercih edildiği, ancak 1999-2009 yılları arasında betimsel desenin büyük ölçüde tercih edildiği söylenebilir. 1983-1999 yılları arasında Anadolu ve Dokuz Eylül üniversitelerinde deneysel ve betimsel desenlerin aynı sayıda doktora tezinde kullanıldığı ve diğer üniversitelerde ise eğilimin daha çok betimsel deseni kullanma yönünde olduğu görülmektedir. Ancak 1999-2009 yılları arasında Anadolu Üniversitesi'nde daha çok betimsel desenin, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde ise az bir farkla da olsa deneysel desenin tercih edildiği dikkat çekmektedir. Diğer üniversitelere bakıldığında ise Fırat ve Abant İzzet Baysal üniversitelerinde deneysel desenin biraz fazla, Çukurova ve Selçuk üniversitelerinde ise büyük ölçüde tercih edildiği görülmektedir. Atatürk ve İnönü üniversitelerinde ise daha çok betimsel desenin tercih edildiği görülmektedir.

Araştırma Yöntemi

EPÖ alanında yapılan doktora tez çalışmalarının yarıdan fazlası (%55,9) nicel yöntemlere göre

gerçekleştirilmiştir. Doktora tezlerinin % 36'sında karma yöntem kullanılırken sadece %8,1'inde nitel yöntem kullanılmıştır. Bu durum EPÖ alanında nitel araştırma yöntemlerinin tek başına çok fazla tercih edilen bir yöntem olmadığını göstermektedir.

Yıllara Göre Araştırma Yöntemi

EPÖ alanında analiz edilen doktora tezlerinde nitel yöntemlerin 1974-1982 yılları arasında sadece iki (%0,6) araştırmada kullanıldığı; 1999-2009 yılları arasında ise önceki dönemlere göre büyük ölçüde (%5,6) artış gösterdiği söylenebilir. Sadece nicel yöntemle yapılan araştırmaların 1983-1999 yılları arasında çok arttığı (%21,5) ve 1999-2009 yılları arasında bu oranın %30,7'ye çıktığı görülmektedir. Böylece betimsel yöntemin kullanılma oranlarının yıllar içinde artış gösterme eğilimini koruduğu söylenebilir. Karma yöntem kullanımının ise 1999-2009 yılları arasındaki dönemde önemli ölçüde arttığı ve bu oranın (%29,1) nicel yöntemle (%30,7) çok yakın olduğu görülmektedir.

Yıllara Göre Üniversiteler ve Araştırma Yöntemleri

1974-1982 yılları arasında iki üniversitede (Hacettepe ve Ankara) hazırlanan 15 tezin 13'ü nicel yöntemler kullanılarak yapılmıştır. Lisansüstü eğitimin enstitülere devri sonrasında ve alandaki deneyimin de artmasıyla bu eğilimin daha sonraki yıllarda farklılaştığı görülmektedir. 1983-1998 yılları arasında yapılan 109 doktora tezinin 77'sinin nicel yöntem ve 25'inin de karma yöntemle yapıldığı dikkat çekmektedir. Bu süreçte üniversitelerde özellikle Hacettepe, Orta Doğu Teknik ve Ankara üniversitelerinde benzer eğilimlerin olduğu göze çarpmaktadır. 1999-2009 yılları arasında yapılan toplam 234 doktora tez çalışmasından 104'ü karma yöntemler kullanılarak, 110'u nicel yöntemler ile ve sadece 20'si de nitel yöntemler kullanılarak yapılmıştır. Analiz edilen doktora tezlerinden 20 nitel yöntemli tezin 6'sı Orta Doğu Teknik ve 5'i de Hacettepe üniversitelerinde yapılmıştır. Bunun yanında Anadolu, Gazi, Dokuz Eylül, Fırat ve Selçuk üniversitelerinde analiz edilen EPÖ doktora tezleri içinde sadece nitel araştırma yöntemi kullanılan hiç teze rastlanmamıştır. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde ise karma yöntemlerin hiç kullanılmadığı, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde de ağırlıklı olarak nicel yöntemlerin benimsendiği görülmektedir.

Örneklem Türü

EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinin farklı örneklem türleri üzerinde yapıldığı görülmektedir. Ancak 1974'ten bu yana incelenen tezlerde örneklem türünün daha çok öğretmen adaylarından (% 16,3) ve ilköğretim 1. kademe öğrencilerinden (%15,7) oluştuğu dikkat çekmektedir. Okulöncesi öğretmenleri (% 1,2), okulöncesi öğrencileri (% 0,8), okutmanlar (% 0,4), lisansüstü öğrenciler (%1,2), uzmanlar (% 1,0), müfettişler (% 0,6) ve mezunların (%1,2) katıldığı çok az sayıda araştırma yapılmıştır.

Ortalama Katılımcı Sayısı

Betimsel desene göre yapılan doktora tezlerinde toplam katılımcı sayısı 9 ila 3484 arasında değişmekte olup araştırma başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık 640 kişidir.

Veri Toplama Aracı

Yapılan doktora tezlerinde veri toplama aracı olarak en fazla testin (% 24,7) kullanıldığı görülmektedir. Daha sonra sırayla ölçek (% 21,4), anket (%16,6), görüşme (% 12,3) ve gözlem (% 10,4) kullanılmıştır. Günlük - yansıtma defteri (%1,1) ile proje ve senaryolar (%0,6) en az kullanılan veri toplama araçlarıdır.

Tezlerin Yapıldığı İl

EPÖ alanına ait analiz edilen doktora tezlerinin büyük çoğunluğunun Ankara'da (f:167) gerçekleştirildiği görülmektedir. Daha az sayıda doktora tezinin yapıldığı bazı iller ise İzmir (f:47), İstanbul (f:38) ve Adana'dır (f:31). Analiz edilen doktora tezlerinin Türkiye'nin 29 ilinde yapıldığı, bu illerden Bursa, Erzurum, Bolu, Gaziantep, Mersin, Samsun, Trabzon, Yozgat, Uşak, Niğde, Manisa, Malatya, Kütahya, Kırşehir, Kayseri, Kastamonu, Hatay, Edirne, Düzce, Diyarbakır, Balıkesir ve

Antalya gibi illerde 5 ve beşten az doktora tezinin yapıldığı anlaşılmaktadır.

Deneysel Desen Kullanılan Doktora Tezlerindeki Katılımcıların Öğrenim Düzeyi

Deneysel desende gerçekleştirilen doktora tezlerinin genellikle üniversite (%39,7) ve ilköğretim birinci kademe (%31,4) öğrencileri ile yapıldığı görülmektedir. Bulgular, lisansüstü (% 0,6), okulöncesi (% 1,9) ve ortaöğretim (%7,5) düzeylerinde araştırmaların yapılması gerektiğini göstermektedir.

Deneysel Desenin Gerçekleştirildiği Dersler

EPÖ alanıyla ilgili deneysel araştırmaların gerçekleştirildiği dersler ve konular incelendiğinde, araştırmaların yaklaşık 1/4'inin öğretmenlik meslek derslerinde (Öğretmenlik mesleğine giriş, eğitim psikolojisi, öğrenme kuramları, öğretimde planlama ve değerlendirme vb.), %11,9'u Fen ve Teknoloji, % 11,9'u Yabancı Dil ve % 11,3'ü Türkçe ve ilgili diğer konularda, %10,7'si Sosyal Bilgiler ve %8,8'i Matematik dersi ile ilgili konularda gerçekleştirilmiştir.

Deneysel Desenli Tezlerin Uygulama Süreleri (Hafta/Saat)

Deneysel araştırmaların süresini hafta olarak belirten araştırmalarda uygulama süreleri 1 ile 32 hafta arasında değişmekte olup ortalama yaklaşık 11 haftadır. Uygulama süresini saat olarak belirten araştırmalar incelendiğinde ise uygulama sürelerinin saat olarak 1 ile 66 saat arasında değiştiği, ortalama saatin yaklaşık 24 olduğu görülmektedir. EPÖ alanında yapılan deneysel desenli tezlerde deney sürelerinin oldukça geniş bir aralıkta olduğu dikkat çekmektedir.

Deneysel Desenli Tezlerin Deney ve Kontrol Gruplarının Katılımcı Sayıları

Deneysel araştırmalardaki deney grubu katılımcı sayısı 3 ila 220 arasında değişmekte olup ortalaması yaklaşık olarak 41 iken; kontrol grubu katılımcı sayısı 13 ila 220 arasında değişmekte olup ortalaması yaklaşık olarak 38'dir.

Deneysel Araştırmaların Yapıldığı Okul Türü

Deneysel araştırmaların büyük bir çoğunluğunun (%93,7) devlet okullarında yürütüldüğü, yalnızca küçük bir bölümünün özel okul ya da kurumlarda gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

1974–2009 yılları arasında Türkiye’de EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinin çeşitli değişkenlere göre analizinin yapıldığı ve alanda yaşanan yönelimlerin ortaya konulmaya çalışıldığı bu araştırmada önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre, EPÖ alanında doktora yapan araştırmacıların cinsiyet olarak sayılarının birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Bu açıdan, EPÖ alanının belirli bir cinsiyet tarafından daha fazla tercih edilmediği söylenebilir.

EPÖ alanında analiz kapsamına alınan doktora tezlerinin ağırlıklı olarak Hacettepe, Orta Doğu Teknik, Dokuz Eylül ve Ankara üniversitelerinde gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu üniversitelerin EPÖ alanında lisansüstü eğitimi uzun zamandır yürüten üniversiteler olmaları nedeniyle sonuç şaşırtıcı değildir. Diğer taraftan, analiz edilen doktora tezlerinin büyük bir bölümünün sosyal bilimler enstitülerinde yapıldığı görülmektedir. EPÖ alanında lisansüstü programı olan bazı gelişmiş üniversiteler - Hacettepe, Orta Doğu Teknik vb.- bu programı halen sosyal bilimler enstitülerinde gerçekleştirmektedir. Bu nedenle de sonucun sosyal bilimler enstitülerinin lehine çıkması beklenen bir durumdur. 1983–1998 yılları arasında EPÖ doktora tez sayılarında önemli bir artış olduğu ancak en fazla doktora tezinin son 10 yıllık zaman diliminde gerçekleştirildiği görülmektedir. Yıllar içinde EPÖ alanında doktora programı yürüten enstitü sayısında bir artış olması bu sonucun en önemli gerekçesidir. Diğer taraftan, son yıllarda lisansüstü eğitime olan talepte bir artıştan söz edilmektedir. Gürgen (2009) Türkiye’de yüksek lisans ve doktora tez sayılarının son yıllarda önemli ölçüde artış gösterdiğini ve bir yılda üretilen lisansüstü tez sayısının 20.000’i bulduğunu, bunun yaklaşık

16.000'nin yüksek lisans, 4.000'nin de doktora alanında gerçekleştirildiğini ifade etmektedir. Tavşancıl ve diğerlerinin (2009) yaptığı bir araştırmada da eğitim bilimleri alanında yapılan doktora tezlerinin yıllar içinde artan bir eğilim gösterdiği bulunmuştur. EPÖ alanına özel bir başka gerekçe ise özellikle son yıllarda hem ilk ve ortaöğretim programlarında hem de öğretmen eğitimi programlarında yapılan değişimlerin dikkatleri eğitim programları alanına yöneltmiş olabileceğidir.

Analiz edilen doktora tezlerinde, *öğretme-öğrenme yaklaşım, yöntem ve teknikleri ile farklı program modellerinin etkililiği* konusunun en fazla araştırılan konu olduğu, bunu *öğretmen eğitimi* konusunun izlediği görülmektedir. Daha sonra sırasıyla *örgün eğitim programlarının etkililiğinin belirlenmesi/ değerlendirilmesi, akademik başarı, tutum, becerilerde etkili olan diğer değişkenler, öğretme-öğrenme stil ve stratejilerinin* araştırıldığı belirlenmiştir. En az araştırılan konuların *inançlar ve yaklaşımlar, farklı kurumlarda uygulanacak eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanan programların değerlendirilmesi* ile *örtük program ve değerler* olduğu belirlenmiştir. 1974-1982 yılları arasında EPÖ alanında öğretmen eğitimi ve uygulamalarını konu alan araştırmalar daha çok çalışılırken, 1983-1998 yılları arasında konularda çeşitlenmenin olduğu dikkat çekmektedir. Bu süreçte yapılan doktora tezlerinde; öğretme-öğrenme yaklaşımları, öğretmen eğitimi ve uygulamaları, örgün eğitim programlarının değerlendirilmesi, akademik başarı, tutum ve beceriler ile ilgili değişkenler, öğretme öğrenme stil ve stratejileri ile ilgili araştırmaların yapıldığı görülmektedir. 1999-2009 yılları arasında ise öğretme-öğrenme yaklaşımlarını ve öğretmen eğitimini konu alan tez sayısının önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Bunu program değerlendirme, öğretme öğrenme stil ve stratejileri, beceriler, bilgi teknolojileri alanındaki tezlerin izlediği görülmektedir. Araştırılan konularda gözlenen eğilimin dünyadaki gelişmelere paralel olduğu söylenebilir. Seksenli yılların sonundan itibaren tüm dünyada eğitim alanında başlayan değişim dalgası dikkatleri eğitim programları, öğrenme, öğretmen eğitimi konularına yöneltmiştir. Programlı öğretim ve tam öğrenme ile başlayan serüvenin yerini çoklu zekâ, yapılandırmacı yaklaşım, beyin temelli öğrenme, proje tabanlı öğrenme vb. öğrenme yaklaşım ve modellerine bıraktığı, iletişim, araştırma, sorgulama, problem çözme, yaratıcı ve eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerileri, öğrenme stilleri, öğretmen eğitimi programlarının yeniden düzenlenmesi, standartlara dayalı program anlayışı, öğrenme ile ilişkili değişkenler (özyeterlik vb.) ve eğitim reformlarının başarısını etkileyen önemli bir unsur olarak gizil programlar bu dönemin araştırılan genel konuları olarak söylenebilir. Türkiye'de de bu alanda yaşanan değişimlerin 2000'li yıllardan itibaren ivme kazandığı görülmektedir. Son on yıllık dilim içinde yapılan doktora tezlerinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) gerçekleştirdiği değişimlerin -özellikle öğretmen yeterlikleri ve program değişimleri ile YÖK'ün eğitim fakültesi programlarında yaptığı değişimlerin etkisi açık bir şekilde görülmektedir. Öğretme-öğrenme yaklaşımları, yöntem ve tekniklerinin büyük oranda Hacettepe Üniversitesi'nde araştırıldığı, öğretmen eğitimi ve uygulamalarını konu alan araştırmaların ise Ankara, Orta Doğu Teknik ve Hacettepe üniversitelerinde yapıldığı görülmektedir. Üniversitelerin doktora düzeyinde araştırdıkları konu çeşitliliğinin de son on yıllık zaman diliminde oldukça arttığı görülmektedir.

Programın bir ögesi olarak içerik seçimi ve düzenlenmesi ile ölçme ve değerlendirme, farklı kademeler ya da uygulamalar için program model önerileri- farklı öğretmen eğitimi program modelleri gibi, değer öğretimi ve örtük program, okulöncesi eğitim programları, ortaöğretim programları, öğretmen program ilişkisi, program uygulamalarının farklı program kuramları (Örn; feminist pedagoji, eleştirel pedagoji, fenomenoloji vb. gibi) açısından değerlendirilmesi gibi konuların doktora düzeyinde yeterince ya da hiç araştırılmadığı görülmektedir. Bu konularda da doktora tezlerine ihtiyaç olduğu açıktır. Aslında Türkiye'de EPÖ alanında yürütülen doktora ve yüksek lisans programlarında okulöncesi eğitim programları ve program kuramları gibi derslere de yeterince yer verilmediği görülmektedir (Demirhan-İşcan ve Hazır-Bıkmaz, 2012).

EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinin yaklaşık yarısının deneysel, diğer yarısının da betimsel araştırma deseninde olduğu bulunmuştur. Bu bulgu Demirel, Ayvaz ve Köksal (2008)'ın 1995-2005 yılları arasında EPÖ alanında yapılan doktora tezlerini inceledikleri araştırmanın sonuçları ile paralellik gösterirken, daha sınırlı bir örneklem ile yapılan bazı araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermemektedir (Özdemir ve Arı, 2008; Saracaloğlu ve Dursun, 2010). Ayrıca, Karadağ

(2009)'ın yaptığı bir araştırmada eğitim bilimleri alanında yapılan doktora tezlerinde de tarama ve deneysel desenlerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu nokta da yaygın olarak bu iki araştırma deseninin tercih edilmesinin nedeni, diğer araştırma desenlerinin doktora tezleri için tek başına güçlü olamayacağı düşüncesinden kaynaklanıyor olabilir. Doktora tezlerinde kullanılan araştırma deseninin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 1974-1982 yılları arasında yapılan doktora tezlerinin büyük çoğunluğunda betimsel desenin kullanıldığı, 1983-1998 yılları arasında deneysel çalışmaların sayısında hızlı bir artış olduğu, 1999-2009 yılları arasında ise tercih edilen araştırma desenlerinde bir çeşitlenmenin olduğu ancak yine deneysel ve betimsel desenli araştırmaların büyük ölçüde tercih edildiği dikkat çekmektedir. Hacettepe Üniversitesi analiz edilen doktora tezlerinde ağırlıklı olarak deneysel deseni tercih ederken Orta Doğu Teknik ve Ankara üniversiteleri betimsel deseni daha fazla kullanmıştır. Çukurova ve Dokuz Eylül üniversitelerinde ise EPÖ araştırmaları daha çok deneysel desene göre gerçekleştirilmiştir. Bu bulgular EPÖ alanında yapılan tezlerin konuları ile ilgili olarak elde edilen bulgular ile birlikte değerlendirildiğinde en çok araştırılan konu olan öğretme ve öğrenme yaklaşımlarının daha çok deneysel desene göre ve ikinci en çok araştırılan konu olan öğretmen eğitimi ve uygulamaları ile üçüncü sırada yer alan program değerlendirmenin ise daha çok betimsel desene göre yapıldığını göstermektedir. Araştırma desenlerinde görülen çeşitlenmenin özellikle 2000'li yıllarda daha fazla olması, dünyada yaşanan eğilimlerle de paralellik arz etmektedir (Punch, 2005).

EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinde tercih edilen araştırma yöntemlerinin nicel ve karma yöntemler olduğu görülmektedir. Karma yöntemin yıllara göre büyük bir artış gösterdiği ve 1999-2009 yılları arasında nicel yöntemle oldukça yakın bir oranda tercih edildiği görülmektedir. Üniversite işleyiş ve kurallarının yeniden belirlendiği 2547 sayılı Yasa'nın kabulü ve lisansüstü eğitimin enstitülere devri sonrasında ve alandaki deneyimin de artmasıyla araştırma yöntemlerindeki eğilimin biraz farklılaştığı görülmektedir. Bu süreçte üniversitelerde özellikle Hacettepe, Ortadoğu Teknik ve Ankara Üniversitelerinde benzer eğilimlerin olduğu göze çarpmaktadır. Ancak nitel araştırma sayısı bakımından Orta Doğu Teknik, Hacettepe ve Ankara üniversitelerinde diğer üniversitelere göre daha fazla sayıda doktora tezinin yapıldığı görülmektedir. Bunun yanında Anadolu, Gazi, Dokuz Eylül, Fırat ve Selçuk üniversitelerinde analiz edilen doktora tezleri içinde sadece nitel araştırma yönteminin kullanıldığı doktora tezine rastlanmamıştır. Saban ve diğerlerinin (2009) yaptığı araştırmada da eğitim alanında nitel araştırmaların yeterince tercih edilmediği ortaya konmuştur.

80'lerden önceki dönemde nitel yöntemi kullanan doktora tezine hiç rastlanmamasının bir nedeni, o dönemlerde Türkiye'de eğitimin bir bilim dalı olarak geçmişinin yeni olması ve yapılan tezlerde de önceliğin var olan durumu ortaya koyacak araştırmalara verilmesi olarak gösterilebilir. Böylece, eğitimdeki genel görünüm anlaşılabilir ve buna göre daha kapsayıcı politikalar üretilenmektedir. Ancak diğer sosyal bilim alanlarında olduğu gibi eğitim alanında da nitel araştırma paradigmasının uzun süre benimsenmemiş olması da bu eğilimin nedeni olarak gösterilebilir. Nitekim Işıkoğlu (2005) da Türkiye'de nitel araştırma yöntem biliminin eğitim bilim alanındaki kullanımının oldukça yavaş gelişen bir seyir izlediğini belirtmektedir.

EPÖ alanında doktora tezlerinin yöntemleri ile ilgili eğilim genel olarak değerlendirildiğinde, nitel yöntemlerin tek başına yeterli görülmediği anlaşılmaktadır. Ancak EPÖ alanında nicel ve karma araştırmalar kadar nitel yöntemli araştırmalara da ihtiyaç olduğu unutulmamalıdır. Özellikle programlarla ilgili durum çalışmalarının yanında, uygulamaları daha kapsamlı ve derinlemesine ortaya koymak açısından bu önemli görülmektedir.

Tezlerin örneklem türüne göre dağılımı incelendiğinde, en fazla araştırmamanın öğretmen adayları ve ilköğretim birinci kademe öğrencileri ile gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, Demirel, Ayvaz ve Köksal (2008) ile Saban ve diğerlerinin (2009) eğitim bilimleri alanında yapılan nitel araştırmaların değerlendirildiği çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Bu sonuçlar, okul öncesi öğretmenleri, okul öncesi öğrencileri, mezunlar, müfettişler, uzmanlar ve lisansüstü öğrenciler ile daha fazla sayıda araştırma yapılması gerektiğini göstermektedir.

Betimsel desene göre yapılan doktora tez çalışmalarındaki toplam katılımcı sayısının 4 ila 3484 arasında değiştiği, araştırma başına düşen ortalama katılımcı sayısının yaklaşık olarak 640 olduğu görülmüştür. Bu değer EPÖ alanında betimsel desene göre yapılan doktora tezlerinde genel olarak

örneklerle çalışmanın tercih edildiğini ve örneklem büyüklüğüne ilişkin açıklığın da oldukça büyük olduğunu göstermektedir. Tezlerde, veri toplama aracı olarak en fazla *testin* kullanıldığı görülmektedir. Araştırılan konuların daha çok *çeşitli öğretim-öğrenme yaklaşımları, yöntemlerinin başarı, kalıcılık, tutum ya da beceriler üzerine etkileri* konusunda olması, testlerin neden daha çok kullanıldığını da açıklamaktadır.

Ayrıca, tezlerin en fazla Ankara İli'nde gerçekleştirildiği görülmektedir. Saban ve diğerlerinin (2009) araştırmasında da benzer bulgular elde edilmiştir. Eğitim bilimleri alanında gerçekleştirilen nitel çalışmaların (%31) en fazla Ankara İli'nde gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Türkiye genelinde program geliştirme alanında yapılan doktora tezlerinde farklı illeri kapsayan araştırmalara ihtiyaç olduğu açıktır.

DeneySEL araştırmaların genellikle üniversite ve ilköğretim birinci kademe öğrencileri ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu araştırmalardaki uygulama süreleri incelendiğinde, süreyi hafta olarak belirten tezlerde uygulamanın 1 ila 32 hafta arasında, saat olarak belirten tezlerde ise 1 ila 66 saat arasında değiştiği bulunmuştur. Bu bulgu deneySEL araştırmaların uygulama süreleri açısından tezlerin büyük farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. DeneySEL araştırmalardaki deney grubu katılımcı sayısının yaklaşık olarak 41; kontrol grubu katılımcı sayısının yaklaşık olarak 38 olduğu görülmektedir. DeneySEL araştırmaların çoğunluğunun öğretmenlik meslek dersleri kapsamında yapıldığı, daha sonra sırasıyla Yabancı Dil, Fen ve Teknoloji, Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yapıldığı bulunmuştur. DeneySEL araştırmaların belirli bir süre uygulama gerektirmesi ve eğitim fakültesi öğrencilerine erişimin diğer gruplara göre daha kolay olması nedeniyle öğretmenlik meslek derslerinin tercih edildiği düşünülmektedir.

Sonuç olarak eğitim programlarının öğelerinden içerik seçimi ve düzenlenmesi ile ölçme ve değerlendirme -özellikle biçimlendirici değerlendirme, farklı kademeler ya da uygulamalar için program model önerileri- öğretmen eğitimi program modelleri gibi, değer öğretimi ve örtük program, okulöncesi ve ortaöğretim programlarının uygulamadaki durumu, etkililiği, öğretmenlerin program uygulamalarını etkileyen değişkenler, program uygulamalarını farklı program kuramları açısından değerlendiren çalışmalar doktora düzeyinde araştırılabilecek konular olarak önerilebilir. Ayrıca, nitel yöntemle, okulöncesi öğretmen ve öğrencileri, müfettişler, uzmanlar ve lisansüstü öğrencilerinin daha fazla örneklem olarak alındığı ve Ankara İli dışında farklı illeri de kapsayan daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu açıktır.

Kaynakça

- Alper, A. ve Gülbahar, Y. (2009). Trends and issues in educational technology researches: a review of recent research in TOJET. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 8 (2), 124-135.
- Altınkurt, L. (2007). Sanat eğitimi ile ilgili lisanüstü tezlerin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 173, 105-113.
- Aypay, A., Çoruk, A., Yazgan, A. D., Kartal, O. Y., Tunçer, B., Attila, S. M. ve Emran, B. (2010). The status of research in educational administration: An analysis of educational administration journals, 1999-2007. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10(39), 59-70.
- Baki, A., Karataş, I., Akkan, Y. ve Çakıroğlu, U. (2011). Trends in Turkish mathematics education research: from 1998-2007. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 57-68.
- Balcı, S. (2004). Türkiye'de Fen Bilimleri Eğitimi Tezleri. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı (6-9 Temmuz 2004), İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/5875346.pdf> adresinden 14.10.2011 tarihinde indirilmiştir.
- Cafferalla, E. P. (1999). The Major Themes and Trends in Doctoral Dissertation Research in Educational Technology from 1977 through 1998. *ERIC*: ED436178.
- Calder, J. E., Justen, J. E. & Smith, D. L. (1990). Qualitative and quantitative research trends in special education journals. *Teacher Education and Special Education*, 13(3-4), 172-174.
- Chang, Y-H., Chang, C-Y. & Tseng, Y-H. (2010). Trends of science education research: an automatic

- content analysis. *Journal of Science Education and Technology*, 19, 315–331.
- Chen, S-C. (1994). Research trends in Mainland Chinese comparative education. *Education Review*, 38(2), 233-252.
- Demirel, Ö., Ayvaz, Z. ve Köksal, N. (2008). Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Yapılan Tezlerin Konularının ve Yöntemlerinin İncelenmesi. II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu (26-28 Eylül 2008) Bildiri Kitabı, (s: 64-69).
- Demirel, M. (2007). Eğitim Programları ve Öğretim Alanındaki Bilim Uzmanlığı Tezlerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma: Hacettepe Üniversitesi Örneği. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Sempozyumu: Lisansüstü Eğitimde Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (17-20 Ekim 2007) (s. 208-212).
- Demirhan İşcan, C. ve Hazır Bıkmaz, F. (2012). Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Lisansüstü Eğitim Programlarının Analizi ve Öneriler. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(1), 107-138
- Englund, T. (2006). New trends in Swedish educational research. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(4), 383–396 .
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (1996). *How to Design and Evaluate Research in Education*. Third Edition. McGraw-Hill , Inc.
- Gürdal, A., Bakioglu, A. ve Öztuna, A. (2005). Fen Bilgisi Eğitimi Lisansüstü Tezlerinin İncelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 17, 53-58.
- Gürgen, G. (2009). Lisansüstü Tezlerin Toplum Yararlılık İlkesi Bakımından Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü IV. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, (19-21 Ekim 2009).
- Hsu, T-C. (2005). Research methods and data analysis procedures used by educational researchers. *International Journal of Research and Method in Education*, 28(2), 109–133.
- Işıkoğlu, N. (2005). Eğitimde Nitel Araştırma. *Eğitim Araştırmaları*, 20, 158-165.
- Kabaca, T. ve Erdoğan, Y. (2007). Fen Bilimleri, Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Alanlarındaki Tez Çalışmalarının İstatistiksel Açından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 54-63.
- Karadağ, E. (2009). Türkiye’de Eğitim Bilimleri Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Tematik ve Metodolojik Açından İncelenmesi: Bir durum çalışması. *Yayımlanmamış doktora tezi*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karakütük, K. (2009). Lisansüstü Eğitimde Öncü Bir Kuruluş: Ankara Üniversitesi Eğitim (Bilimleri) Fakültesi (1969-1982). Prof. Dr. Ali Naim İnan’a Armağan. Yayına Hazırlayanlar: Mehmet Ünal, Veysel Başpınar, Hasan Seçkin Ozanoğlu ve Süleyman Yılmaz. Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 1385-1410.
- Kavcar, C. (1976). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Derleyen, Cahit Kavcar). *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi 10. Yıl Yayınları No.1*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Lee, M-H., Wu, Y-T. & Tsai, C-C. (2009). Research trends in science education from 2003 to 2007: a content analysis of publications in selected journals. *International Journal of Science Education*, 31(15), 1999–2020.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nakayama Nakayama, M. & Ueno, M. (2009). Current educational technology research trends in Japan. *Education Technology Research and Development*, 57, 271–285.
- Özdemir, M. Ç. ve Arı, A. (2008). Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında Yapılmış Bazı Doktora Tezlerinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü II. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, (26-28 Eylül 2008), (s.40-63).
- Punch, K. P. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Çev: D. Bayrak, H. B. Arslan ve Z. Akyüz). Siyasal Kitapevi, Ankara.

- Saban, A. (2009). Çoklu Zekâ Kuramı İle İlgili Türkçe Çalışmaların İçerik Analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (2), 833-876.
- Saban, A., Eid Koçbeker, N., Saban, A., Alan, S., Doğru, S., Ege, İ., Arslantaş, S., Çınar, D. ve Tunç, P. (2009). Eğitim Bilimleri Alanında Nitel Araştırma Metodolojisi ile Gerçekleştirilen Çalışmaların Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü IV. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, (19-21 Ekim 2009) (Basımda).
- Sağlam, M. (2007). Lisansüstü Eğitim Modelleri. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Sempozyumu: Lisansüstü Eğitimde Sorunlar ve Çözüm Önerileri (17-20 Ekim 2007) (s. 1-12).
- Saracaloğlu, A. ve Dursun, F. (2010). Türkiye’de Eğitim Programları ve Öğretim Alanındaki Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. 1. *Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi Tam Metinler Kitabı*, (13-15 Mayıs 2010).
- Şentürk, H. ve Oral, B. (2008). Türkiye’de Sınıf Yönetimi İle İlgili Yapılan Bazı Araştırmaların Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 1-13.
- Şimşek, A., Özdamar, N., Becit, G., Kılıçer, K., Akbulut, Y. ve Yıldırım, Y. (2008). Türkiye’deki Eğitim Teknolojisi Araştırmalarında Güncel Eğilimler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 439-458.
- Richards, K. (2009). Trends in qualitative research in language teaching since 2000. *Language Teaching*, 42(2), 147-180.
- Tavşancıl, E., Çokluk, Ö., Gözen-Çıtak, G., Şekercioğlu, G., Erdem, D., Büyükturan Bağcan, E., Kezer, F., Bilican, S., Yıldırım, Ö. ve Yalçın, N. (2009). Eğitim Bilimleri Enstitülerinde Tamamlanmış Lisansüstü Tezlerin Bilimsel Araştırma Yöntem ve Tekniklerine Uygunluğunun İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü IV. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, (19-21 Ekim 2009) (Basımda).
- Tsai, C.C & Wen, M. L. (2005). Research and trends in science education from 1998 to 2002: a content analysis of publication in selected journals. *International Journal of Science Education*, 27(1), 3-14.
- Ulutaş, F. ve Ubuz, B. (2008). Matematik eğitiminde araştırmalar ve eğilimler: 2000-2006 yılları arası. *İlköğretim Online*, 7(3), 614-626.
- Winn, W. (2002). Research into practice: current trends in educational technology research. The study of learning environments. *Educational Psychology Review*, 14(3), 331-351.
- Yıldız, A. (2004). Türkiye’deki yetişkin eğitimi araştırmalarına toplu bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 78-97.
- Yore, L.D., Hand, B., Goldman, S. R. , Hildebrand, G. M., Osborne, J. F., Treagust, D. F. & Wallece, C. S. (2004). New directions in language and science education research. *Reading Research Quarterly*, 39(3), 347- 352.
- YÖK (1996). Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği. 01. 07. 1996 tarihli ve 22683 sayılı Resmi Gazete, <http://www.uak.gov.tr/yonetmelikler/lusnav.pdf> adresinden 10 Ocak 2011 tarihinde indirilmiştir.

NOT: Araştırmanın analiz soruları, detaylı tabloları ve analiz kapsamına alınan tezlerin listesi derginin sayfa sınırlaması nedeniyle bu makalede verilememiştir. Yazarlarla irtibata geçildiğinde bu bilgiler verilebilecektir.